

Rīgā, Saeimā, 2011.gada 16.maijā

**DEMOGRĀFIJAS ATTĪSTĪBA:
MIGRĀCIJA UN ĢIMENES POLITIKA, SOCIĀLĀS DROŠĪBAS SISTĒMA**

Esiet sveicināti Foruma dalībnieki.

Par demogrāfijas politikas nozīmi valsts ilgtspējīgā attīstībā mūsu organizācija – *Latvijas daudzbērnu ģimeņu biedrību apvienība* – ir domājusi un centusies aicināt valsts institūcijas uz darbiem jau kopš organizācijas dibināšanas, kas bija notikusi pirms 20 gadiem, un līdz ar to pieredze un vilšanās ir diezgan liela. Daudziem iespējams šķiet, ka par demogrāfiskajām problēmām esam sākuši satraukties tikai tagad, bet patiesībā šis satraukums un uzstādījums, ka kaut kas tomēr beidzot jādara ir vairāk kā 20 gadu ilgs!

1992.gada 17.decembrī pēc mūsu organizācijas ierosinājuma Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidijs šajā Saeimas ēkā pieņēma lēmumu izveidot Demogrāfisko komisiju, kuras uzdevums bija “izstrādāt programmu, kura paredzētu virkni pasākumu un priekšlikumu likumdošanas iniciatīvai, kas veicinātu valsts interesēm atbilstošu ģimeņu politikas un ģimeņu modeļa radīšanu, kā arī tuvākajā laikā realizētu atsevišķus pasākumus, lai nedaudz uzlabotu materiālo situāciju ģimenēm ar bērniem” (citēju 1992.gada 8.decembra Augstākās padomes Ekonomikas komisijas sēdes protokolu Nr.140). Valsts struktūrai mainoties, šī komisija vēlāk bija pārsaukta par Ministru kabineta Demogrāfisko komisiju Labklājības ministrijas paspārnē, pēc tam par Demogrāfisko un ģimenes lietu padomi Bērnu un ģimenes lietu ministrijas paspārnē, pēc tam atkal tā nonāca Labklājības ministrijā, bet nu beidzot ir sadzirdēts vēl pirms 10 gadiem izteiktais Demogrāfiskās komisijas aicinājums un tā turpmāk darbosies ministru prezidenta vadībā.

Visus šos 19 gadus šajā komisijā un padomē bija aktualizētas demogrāfiskās problēmas valstī un valdība bija aicināta aktīvi rīkoties. Pirmais valdības rīcības dokuments tapa 1995.gadā kā rīkojums “Par demogrāfiskās situācijas uzlabošanu”. Nākamo dokumentu nācās gaidīt 8 gadus, kad ar lielu vilcināšanos 2003.gadā Labklājības ministrijā beidzot tapa koncepcija "Valsts ģimenes politika" pēc kuras 2004.gada 30.novembrī tika akceptēts Rīcības plāns 2004.-2013.gadam, kuram faktiski ir jādarbjas arī tagad un sabiedrībai vajadzēja zināt kā tas pildās, jo īpaši

tāpēc, ka valdībā ir jau akceptētas jaunas Ģimenes politikas pamatnostādnes 2011.-2017.gadam un līdz š.g. 1.maijam, t.i. 2 nedēļas atpakaļ, Labklājības ministrijai vajadzēja iesniegt apstiprināšanai valdībā rīcības plānu pamatnostādņu īstenošanai 2011.-2013.gados. Diemžēl pagaidām ir klusums un neziņa, bet galvenais, ka pēc visiem iepriekšējos gados tapušiem dokumentiem ģimenes tā arī nav izjutušas ne uzlabojumus, ne arī turpmākas dzīves drošības sajūtu. It kā top cerīgi ierosinājumi, bet vēlāk politiķu rīcība kļūst pavisam pretēja. Un tas vēl apstākļos, kad visu partiju priekšvēlēšanu programmās un visu valdību darbības deklarācijās bija iekļautas rūpes par demogrāfiskās situācijas uzlabošanu valstī. It kā rūpēs par to bija uzņēmušies arī Saeimas deputāti, jo Demogrāfijas apakškomisija Sociālo un daba lietu komisijas paspārnē bija gan 6. gan arī 8.Saeimas laikos.

Pagājušos 19 gados tikko bijām nonākuši tuvu pie ģimenēm labvēlīgiem risinājumiem un pat akceptējuši tos, pacēlās jautājumi par valsts finansiālu ieguldījumu šajā darbā un no valsts amatpersonu puses sākās diezgan liela pretdarbība. Tā vēl nesenie atbalstītāji, pakļaujoties partiju disciplīnai Saeimā, spēja labo iniciatīvu noraidīt, atcelt vai arī vienkārši nepildīt. Kādas var būt cerības un ticība politiķiem, ja valstiskā līmenī daudz kas notiek pretēji loģikai un pilnīgi nesaskaņoti ar akceptēto politiku. Daži pēdējo laiku un gadu piemēri:

2009.gadā Bērnu tiesību aizsardzības likuma 26.pantā Saeima iestrādā, ka "Valsts un pašvaldība atbalsta ģimeni, it īpaši daudz bērnu ģimeni, un sniedz tai palīdzību", bet šai pašā gadā tiek iesaldēti diferencētie bērnu pabalsti, ar ko tiek atņemta palīdzība visām daudz bērnu ģimenēm.

Šogad ar paaugstināta elektrotarifa ieviešanu tiek sodītas daudz bērnu ģimenes tikai par to, ka viņu mājās ir daudz lielāks cilvēku skaits un līdz ar to arī vajadzības pēc elektrības. Kaut arī *Latvenergo* sola piešķirt kompensācijas, kuplākām ģimenēm jebkurā gadījumā nāksies maksāt pēc paaugstināta tarifa, jo patēriņi ir daudz lielāki par kompensēto.

Pagājušajā nedēļā mēdijos ir izskanējusi Valsts kontroles publiska kritika par to, ka *Latvijas Televīzija* ir atļāvusies uzturēt bērnu pieskatīšanas istabu, kur darbinieki darba laikā var atstāt savus bērnus. Šāda darbība ir atbalstīta Ģimenes politikas

pamatnostādnēs, tā bija uzslavēta no Labklājības ministrijas puses un *Latvijas Televīzijai 2* termiņus pēc kārtas bija piešķirts *Ģimenei draudzīga komersanta* sertifikāts. Kā Valsts kontroles slēdziens saskan ar Ģimenes politikas pamatnostādnēs fiksēto un kā uz to tagad jāreaģē citiem uzņēmumiem – vai palīdzēt savu darbinieku ģimenēm vai visu atbalstu likvidēt? Kur te var saredzēt vienotu valsts ģimenes politikas nostāju, atbalstu un sapratni?

1995.gada MK rīkojuma “Par demogrāfiskās situācijas uzlabošanu” viens no tajā ietvertiem uzdevumiem, kurš neprasīja nekādus finansiālus ieguldījumus, jau tad paredzēja atbalstīt ANO Starptautiskā ģimenes gada aktivitāti - iedzīvināt arī Latvijā 15.maiju kā Starptautisko ģimenes dienu. Ja vakar Starptautiskā ģimenes diena pasaulē tika atzīmēta jau 18. reizi, tad Latvijā tā bija vēl tikai 4. un pieminētā MK rīkojuma punktu Saeima atbalstīja tikai pēc 12 gadiem!

Es biju vēlējies pastāstīt arī par citiem agrāko gadu bēdīgajiem sadarbības piemēriem, bet sapratu, ka tad atvēlētajā man ziņojuma laika limitā neiekļaušos.

Mūsu organizācijas ģimenes jau ir izdarījušas lielu darbu un ieguldījumu – mūsu ģimenes audzināja un audzina 3 un vairāk bērnu, ģimenisko vērtību stiprināšanas un valsts demogrāfisko problēmu risināšanas jautājumos esam griezušies ar ierosinājumiem visos valsts institūciju līmeņos un tai skaitā arī pie valsts prezidentiem. Visus esam informējuši par aktualitātēm demogrāfiskajā un ģimenes politikas jomā, par drūmām demogrāfiskajām prognozēm Latvijai, kuras aktualizēja pēdējie 3 Eiropas demogrāfiskie forumi Briselē attiecīgi 2006., 2008. un 2010.gados. Aicinājām deputātus apspriest Baltijas Asamblejā kopīgas 3 Baltijas valstu līdzīgas demogrāfiskās un ģimenes politikas nostājas, paredzot līdzīgus atvieglojumus ģimenēm ar bērniem un pazeminātu PVN likmi bērnu precēm un pakalpojumiem.

Aicinājām draudzīgas ģimenes politikas veidošanā mācīties no labās Eiropas valstu pieredzes *Eiropas Ģimeņu alianses* mājas lapā, kas bija izveidota Vācijas ES prezidentūras laikā.

Jau 2008.gadā informējām Saeimas deputātus un Labklājības ministriju par Eiropas Parlamenta aicinājumu dalībvalstīm (21.02.2008) laikus nodrošināties demogrāfiskajām izmaiņām, kas ietvēra arī ierosinājumu ieviest papildu vecuma pensiju cilvēkiem, kas audzinājuši bērnus. Šo priekšlikumu bijām konkretizējuši un vairakkārt snieguši

Labklājības ministrijā, Ģimenes politikas pamatnostādņu Rīcības plānam un Saeimas deputātiem.

Esam iesnieguši daudz citu ierosinājumu Ģimenes politikas pamatnostādņu Rīcības plānam, taču dzirdot, ka ģimeņu stāvokļa uzlabošanu valsts cer panākt bez papildus finansējuma ieguldījuma, māc lielas šaubas vai pašreizējie deputāti un valdība vispār redz ceļus kā izkļūt no demogrāfiskās bedres, kā paaugstināt dzimstību un atturēt ģimenes ar bērniem no aizbraukšanas no valsts. Lai beidzot ekonomisko problēmu risināšana tiktu sabalansēta ar ģimenes un demogrāfisko jautājumu risināšanu laikam ir jānāk jauniem politiķiem un tādiem, kuri sāktu rūpētos arī par bērniem un viņu vecākiem. Tāpēc iepriekšējos gados esam ierosinājuši piešķirt bērniem balsstiesības, kuras varētu realizēt viņu vecāki līdz bērnu pilngadībai. Ievēlot tādas politikas, kuri rūpētos arī par bērniem un ģimenēm, iespējams daudz cerīgāk risinātos problēmas, kas skar vienlaicīgi ekonomiku, sociālo aizsardzību un demogrāfiju.

Nevalstiskais sektors jau ir pietiekami daudz piedāvājis. Tagad Demogrāfiskās Padomes jau 19. darba gadā beidzot jāsāk pildīt tie solījumi un apņemšanās demogrāfiskajā un ģimenes lietu jomās, kuras bija visu partiju priekšvēlēšanu programmās un valdību deklarācijās. Tā vairs nevar būt vienīgi diskusija par tēmu. Ģimenes vairs netic politiķiem un klusām ar skumjām brauc prom un iespējams uz neatgriešanos. Latvija zaudē te dzimušos un uz kuriem bija liktas nākotnes cerības.

Kādu mēs sagaidīsim 2014. - iecerēto Eiropas ģimenes gadu, kurš būs veltīts ANO pasludinātā Starptautiskā ģimenes gada 20-gadei?

Vai spēsim 2015.gadā, kad Latvija pārņems ES prezidentūru, turpināt Vācijas, Beļģijas, Spānijas, Ungārijas un Polijas ES prezidentūru aktivitātes demogrāfiskajā un ģimenes politikas jomā un vai varēsim palepoties jau ar pozitīvām pārmaiņām? Man gribētos lai tā būtu, bet vai ko manīt lai tā būtu vēlas arī mūsu deputāti? Turpmākā sadarbība ar NVO sektoru demogrāfiskajā un ģimenes lietu jomā ir atkarīga no Saeimas deputātu rīcības un lēmumiem.

Paldies par uzmanību un ļoti ceru uz aktīvu Saeimas deputātu turpmāko darbu arī demogrāfisko problēmu risināšanas jomā.

Leonīds Mucenieks,
Latvijas Daudzbērnu ģimeņu biedrību apvienības priekšsēdētājs,
Eiropas Daudzbērnu ģimeņu konfederācijas valdes loceklis,
Latvijas Televīzijas tehnisko darbinieku arodbiedrības priekšsēdētājs.